

Het Grote Participatiedebat

Vrijdag 2 september 2016 (deSingel)

PRAKTIJKSPREKER
1

Ernst Maréchal (Manoeuvre)

Korte omschrijving van de organisatie

Manoeuvre is een kunstenplek voor co-creatie, ambacht en diversiteit. Manoeuvre ligt in de Wondelgemstraat in het hart van de Gentse Rabot wijk. Een superdiverse wijk aan de rand van de stad. Manoeuvre kiest voor een participatieve kunstenpraktijk van co-creatie tussen deelnemers (participanten) van diverse origine en kunstenaars. Ze vertrekken vanuit het parcours van de kunstenaar enerzijds, en anderzijds vanuit de ambachtelijke, inhoudelijke en artistieke competenties van de deelnemers. Door samen aan projecten te werken gaan zij in dialoog en stuwen ze het proces van co-creatie vooruit. Naast de atelier-gerelateerde werking ondernemen ze ook plaatsgebonden projecten of tijdelijke invullingen, zowel in Gent als daarbuiten. De projecten bevinden zich in het schemergebied tussen beeldende kunst en vormgeving.

Invulling van de functie participatie

Het participatief artistiek concept van Manoeuvre is dubbelzijdig: er is het denken en het handelen van de participanten en er is de context van de kunstenaar en zijn werk. De beide vormen de uitgangspunten voor een co-creatieproces. Ambachtelijke en kunsttechnische vaardigheden - en het willen leren, uitwisselen en toepassen van deze technieken - zijn de essentiële beweegredenen van de participatieve methodiek. Manoeuvre acht minstens evenveel belang aan het resultaat dan aan het proces. Wat niet wil zeggen dat er altijd een artistieke finaliteit moet volgen. Soms blijft het project in het proces steken en is het in de beste gevallen de aanleiding - vanwege zijn vormelijk onderzoek vervat in ambachtelijk actie - of de voorbode van een volgend project. De projecten met kunstenaars hebben altijd hun unieke methodiek. Afhankelijk van de kunstenaar en van de inhoudelijke, artistieke en ambachtelijke inzet van de participanten. Er is geen gouden co-creatie formule. Er zijn twee types projecten:

1. Atelier-gerelateerde projecten waarin kunstenaars resideren in een dagelijkse context van deelnemende handwerkers en sociaal-artistieke ondersteuning. De essentie van de participatie praktijk van Manoeuvre gebeurt voor circa 70% in het eigen atelier met een inclusief deelnemersveld die een representatie is van de superdiverse Rabot wijk van waaruit ze opereren. Naast de vrouwen van het eerste uur (een groep van een vijftiental vrouwen van Turkse origine aangevuld met vrouwen uit België, Tunesië, Algerije, Ghana, ...) zetten ze in op deelnemers uit verschillende maatschappelijke regionen. Het atelier staat open voor die disciplines, technieken en materialen die zich binnen de contouren van het co-creatietraject aandienen.

2. De plaatsgebonden projecten (de externe-project-werking) waarbinnen samenwerkingen (en co-producties) worden aangegaan met partners uit het kunstenveld, maar ook met organisaties uit het brede sociale middenveld. Deze projecten vinden plaats zowel in Gent als in het ganse land. Deze plaatsen zijn uiteenlopende betekenisvolle ruimtes waar sociale relaties zich kunnen verknopen. Deze projecten zetten in op dezelfde disciplines, materialen en technieken als de projecten binnen de atelier-gerelateerde werking.

PRAKTIJKSPREKER
2

Tunde Adefioye (KVS)

Korte omschrijving van de organisatie

KVS is het Vlaamse stadstheater van Brussel. De unieke positie in de hoofdstad van Vlaanderen, België en Europa is de alfa en omega van de werking. KVS wil repertoire herinterpreteren in relatie tot de stad die meer dan ooit de wereld is. KVS omarmt de stad in haar pluraliteit en wil haar artistieke stem versterken in het kunstenveld. Interculturaliteit op en naast de scène is voor KVS dan ook geen opdracht of uitdaging, maar een logisch uitgangspunt. Net als een sterke Vlaamse en internationale aanwezigheid.

KVS werkt met een open ensemble van makers, spelers, regisseurs, choreografen en auteurs. Zij ontwikkelen in KVS zowel persoonlijk werk als een gedeeld traject, met kruisbestuivingen over de jaren heen.

KVS wil een mentale en fysieke ontmoetingsplaats zijn, een stadsader van traditie naar toekomst. Vanuit een inclusieve visie op wat kunst vermag, streeft KVS naar een intercultureel, intergenerationeel en genderdivers stadstheater, dat resoneert tot ver buiten Brussel.

Invulling van de functie participatie

KVS zal de komende jaren twee langdurige participatietrajecten uitwerken, met kruisbestuivingen naar de andere functies. Het eerste is een traject met het Klein Kasteeltje, het asielcentrum op een boogscheut van de KVS, waar per seizoen één kunstenaar een samenwerking aangaat met vluchtelingen die in het centrum wonen. Het tweede verkent met jongeren en ouderen het expressieve potentieel van urban woordkunsten. Los van hun specificiteit hebben beide trajecten gelijkaardige doelen. Ze willen moeilijk te bereiken groepen die weinig gehoord en gezien worden in de maatschappij een artistiek platform bieden. Anderzijds willen ze kunstenaars uitdagen om uit hun comfortzone te treden en hun eigen praktijk te confronteren met andere realiteiten. Ze willen mensen die doorgaans nauwelijks met elkaar en/of het professionele kunstenveld in aanraking komen, actief samenbrengen rond een gezamenlijk artistiek project en vanuit deze nieuwe connecties de kunstpraktijk inspireren en verrijken naar inhoud en vorm. Zowel in het proces als door het resultaat willen ze nieuwe perspectieven bieden aan deelnemers, kunstenaars en publiek.

De wederzijdse uitwisseling tussen de deelnemers van de participatietrajecten, de begeleidende kunstenaars, de partnerorganisaties en de KVS zelf wordt gegarandeerd door de betrokkenheid van de artistieke staf. Voor elk traject is een van de stadsdramaturgen verantwoordelijk die affiniteit en ervaring heeft met dit soort projecten waar kunst en maatschappij elkaar bevruchten.

Ook de publiekswerking staat in contact met de deelnemers van de participatietrajecten, en nodigt hen uit voor andere activiteiten of voorstellingen in KVS. Het feit dat ze dat in het gezelschap van andere deelnemers en/of de kunstenaar kunnen doen, vormt vaak een extra stimulans om de weg naar het theater te vinden. De ervaringen als publiek kunnen ook inspiratie of stof tot discussie opleveren voor het eigen project. Op die manier ontstaat een kritische community van betrokken publiek, dat ook achteraf nog redenen heeft om de cultuurparticipatie verder te zetten.

Wie graag een actievere rol blijft spelen, kan opgenomen worden in de KVS-werking met vrijwilligers of ambassadeurs. En ook de werking rond 'ontwikkeling' staat open voor overtuigend talent dat zich in de participatietrajecten manifesteert. Binnen 'presentatie' is er ruimte voor nieuwe formules die urban woordkunst aan bod laten komen, zoals de clubsessies van Brussels Jazz Orchestra.

PRAKTIJKSPREKER 3	Franky Devos (Kunstencentrum BUDA)
Korte omschrijving van de organisatie	
<p>Kunstencentrum BUDA schept een artistieke context waarin het verlangen van de kunstenaar om te creëren en te leren centraal staat. Daarvoor bouwt kunstencentrum BUDA het stadsdeel Buda mee uit tot een vruchtbare plek voor kunstenaars en tot een kruispunt voor creatieve, ondernemende personen/organisaties en een divers publiek.</p>	
Invulling van de functie participatie	
<p>BUDA wil naast ruime inspanningen rond publiekswerking (onder presentatie) een participatiebeleid voeren dat vertrekt vanuit zijn kernopdracht: die van werkplek. BUDA is een hub voor makers en heeft hiervoor een toolbox ontwikkeld die door residerende kunstenaars uit het reguliere kunstenveld ingezet wordt in hun artistieke creatie. Naast infrastructuur – studio’s, zalen, ateliers, materiaal en machines – stellen ze expertise en community’s binnen en buiten de kunstensector ter beschikking. BUDA stelt zich de vraag hoe ze ervoor kunnen zorgen dat de tools voor professionele artistieke creatie ook gebruikt kunnen worden door makers die om diverse redenen (afkomst, kansarmoede, mankeren van een parcours) geen directe instroom hebben tot het veld en hoe ze dat kunnen doen in maximale samenwerking met professionele kunstenaars in residentie en binnen de begrensde tijd en kwaliteiten van de personeelsploeg.</p> <p><i>Voorbeeld c.O.O.P.</i></p> <p>Zeven kunstenaars, designers, activisten, wetenschappers,... gaan in een collectief open onderzoeksprogramma acht maanden op zoek naar duurzame aansluiting met de stad, de (eu)regio en de wereld, en vinden die hopelijk op plekken waar anderen niet (genoeg) zoeken. Hun programma/project/traject verbindt en legt bloot. Ze maken school, delen onderzoek en creëren kennis. Ze worden inhoudelijk begeleid door een coördinator en op vlak van participatiemethodes door Hannah maddens die als participatiemedewerker van BUDA voor het ontsluiten van de stad veel sleutels op zak heeft. Tweemaal per jaar gaat een kunstenaar die sowieso bij BUDA aan zijn/haar eigen voorstelling komt werken in extra Time. Hij/zij heeft wel iets met de inwoners van Kortrijk en krijgt 1 à 2 weken loon om zijn/haar relatie ermee samen om te zetten in een installatie in Broelkaai6 (<i>nvd</i>, café/vitrine/co-workingplek van BUDA), een openbaar interview, een video, een essay, een bijzondere activiteit, een blijvend spoor.</p>	
<p>Centraal in Broelkaai6 hangt een Wall of Actions, een klapperend bord dat we kennen van de vertrekhal in Zaventem. Bezoekers worden op een duidelijke en uitdagende manier geprikkeld om het eiland te beleven en bovenal zelf bij te dragen. Dat betekent dat je in één oogopslag ziet wat je er kan doen: lunchen met artiesten, feedback geven bij een gratis toonmoment, gebruik maken van studio’s, kennis delen met technicus Brecht of het netwerk van designers in residence (van Designregio Kortrijk), mee programmeren aan een Improject... Wekelijks (maandag van 17u tot 18u) organiseert BUDA een gezamenlijke check-in: het uur B, waarop iedereen die op Buda werkt (personeel van alle organisaties, kunstenaars & designers in residentie, leden van de makersmovement van Buda::Lab,...) én iedereen van buitenaf die durft te vragen, in het café samen komt om projecten te delen, kennis uit te wisselen. Voor de uitwerking en begeleiding hiervan gaan ze in zee met De stuyverij, het sociaal innovatielab uit Kortrijk met expertise in open Durftvragen sessies.</p>	

PRAKTIJKSPREKER
4

Gerd Dierckx (RASA)

Korte omschrijving van de organisatie

Rasa brengt kinderen en jongeren in contact met actuele kunst en biedt hen kansen om die te beleven en te begrijpen. Rasa doet dit met artistieke producties waarin participatie een kerngedachte is. Het ontwikkelt daartoe een eigen methode, waarin naast reflectie en dialoog, het lichaam en zintuiglijke gewaarwordingen het uitgangspunt vormen voor kunstbeleving. Rasa brengt actuele kunst buiten het galerie- en museale circuit naar laagdrempelige plekken, van cultuurhuizen tot OCMW's en asielcentra en nodigt uit tot uitwisseling en kruisbestuiving tussen kunstenaars, culturele en sociale organisaties, leerkrachten, studenten en talrijke andere creatieve geesten.

Invulling van de functie participatie

Voor Rasa is participatie iets anders dan het organiseren van workshops. Het opzet van Rasa is bezoekers te confronteren en te prikkelen met actuele kunst. De essentie van een modern kunstwerk is vaak niet onmiddellijk duidelijk. Het vraagt van de bezoeker tijd – en vaak ook inspanning - om te blijven kijken en zich met het werk vertrouwd te maken. Rasa kiest er daarom voor om de tijd die uitgetrokken wordt voor educatieve begeleiding maximaal door te brengen tussen de kunstwerken. Doordat Rasa bij de ontwikkeling van elke productie in dialoog gaat met kunstenaars, publiek en experts zit het participatieproces al verweven in het creatieproces van de producties. Vervolgens nodigt Rasa groepen uit tijdens het labomoment, waar het participatief concept wordt uitgewerkt. Deze afstemming van de inhoud op de doelgroep zorgt ervoor dat hun betrokkenheid tijdens de tentoonstelling gemaximaliseerd wordt. Rasa past dit concept toe in al haar tentoonstellingen en in de kunstkamers en internationale uitwisselingen. Voor sociale en welzijnspartners organiseert Rasa langdurige trajecten op basis van de kunstkamers.

De Rasa-gids stelt zich niet op als expert, maar creëert met een uitnodigende en alerte houding een veilig klimaat met ruimte voor open dialoog. Daarin verbindt hij/zij de ervaringen en interpretaties van kinderen en jonge mensen met zijn/haar kennis over het thema en de kunst, om zo te komen tot een breder denken en spreken over het werk. Zo leren de deelnemers hun indrukken verwoorden. De Rasa-methode streeft steeds naar een evenwicht tussen gevoel, reflectie en handeling en houdt zo rekening met de verschillende leerstijlen van kinderen.

Stappenplan per tentoonstelling:

- Rasa nodigt een groep kinderen/jongeren uit in de voorbereidende fase van de productie om mee te denken over de kernvragen in verband met het thema. Tijdens het hele ontwikkelingsproces bouwt Rasa aan een inhoudelijk kader voor de rondleidingen met bijzondere aandacht voor interactieve kansen.
- Rasa organiseert een kunstenlabo bij wijze van avant-première. Tijdens dit tweedaags experiment vormen de deelnemers een klankbordgroep voor het tot dan toe ontwikkelde materiaal. Dit is tegelijk een opleidingsmoment voor de gidsen.
- Rasa houdt het participatief concept en werkwijze in beweging, door tijdens het tweejarig parcours van de tentoonstellingen regelmatig samenkomsten voor de gidsen te organiseren.

PRAKTIJKSPREKER
5

Dirk Seghers (Recyclart)

Korte omschrijving van de organisatie

Recyclart vervult een bemiddelingsfunctie tussen ondergronds en institutioneel, artistiek en sociaal, academisch en populair. Het kiest voor de artistieke marge, voor kleinschaligheid en ontdekking, voor lage prijzenpolitiek, voor een stevige verankering in de wijk en de stad. Het statuut van Brussel als Belgische en Europese hoofdstad, als gewest en als multiculturele samenleving noopt tot een open en niet-discriminerende houding die bruggen slaat tussen gemeenschappen, generaties, mensen met uiteenlopende culturele en sociale achtergronden. Recyclart brengt kunst in relatie met zijn stedelijke context. Die context is inspiratiebron voor artistieke activiteiten en omgekeerd. Het programma is katalysator om diezelfde stedelijke context te ontsluiten en leefbaarder te maken. Er zijn 4 pijlers: participatie, educatie, artistieke vernieuwing, reflectie. Vele projecten dragen simultaan verschillende van deze elementen in zich.

Invulling van de functie participatie

Recyclart brengt het gezegde in de praktijk 'de ander ben jezelf'. Veel van de projecten en formats van Recyclart (de buurttelevisie 'TV Marol', 'Soirée Habitant', 'Dreams', 'Soirée Moche' met verkiezing van de lelijkste man en vrouw uit de buurt, 'Discokids', 'Salon Passion'...) zijn geënt op participatie. Meer nog: een groot deel van de programmatie leeft bij gratie van 'participatie'. Essentieel is echter het besef dat participatie alleen maar werkt op basis van wederzijdsheid, van interactiviteit. Het is even belangrijk om met ideeën naar de wijk of de stad toe te stappen als open te staan voor ideeën vanuit diezelfde wijk, stad of publiek. En ze te realiseren. Recyclart wil als kunstencentrum op regelmatige tijdstippen, structureel haar publiek een podium geven. Het publiek wordt medeplichtig gemaakt. Participeren is afstand doen van het klassieke cultuurconsumptiepatroon: ticket kopen / neerzitten / 'Entertain Me!' / plas- en babbelpauze / deel 2 / huiswaarts. Binnen haar participatief luik gaat Recyclart ervan uit dat de artistieke potentie letterlijk op straat te rapen valt, om de hoek woont. 'Ieder mens die sterft, is een museum dat brandt': het ligt aan de basis van deze werkwijze. Recyclart zoekt telkens naar een gepast format (zoals 'Soirée Habitant') om dat verhaal, met het grootste respect voor de betrokkene, te ontrafelen, artistiek te articuleren en voor een aanwezig publiek (het kunnen er 15 zijn of 150) te ontsluiten. Een belangrijke vaststelling is ook dat interessante artistiek sociale projecten of participatieve projecten alleen maar werken op basis van vertrouwen en dus tijd nodig hebben. Om in een buurt dergelijke werking op poten te zetten heb je minstens een aantal jaren inbedding nodig.

Enkele voorbeelden:

- Dreams: het realiseren van dromen van bejaarden uit het OCMW rusthuis 'Ter Ursulinen' (tegenover Recyclart).
- Soirée Habitant: de buurtbewoner wordt geselecteerd in functie van zijn verhaal., zijn verleden, zijn leefwereld. Dit gebeurt op basis van persoonlijke contacten.
- DJ Publiek: tijdens zes weken zomerfestival zoekt Recyclart dj's voor lange sessies (van 19 tot 23 uur) om buiten te spelen.

PRAKTIJKSPREKER
6

Mulanga Nkolo (kunstZ)

Korte omschrijving van de organisatie

kunstZ gebruikt de diversiteit van onze samenleving als motor voor de vernieuwing en verbreding van de kunsten. Door de ondersteuning en begeleiding van podiumkunstenaars van diverse etnisch-culturele origine vergroten ze hun draagvlak om medespeler te worden in het kunstenveld. Ze verrijken en vernieuwen de kunsten met nieuwe inhouden en verhalen, die aansluiten bij de realiteit van de (grootstedelijke) diversiteit.

kunstZ biedt mogelijkheden aan nieuwe talenten om hun ambities in de podiumkunsten waar te maken. Ze tonen en geven mogelijkheden aan het podiumkunstenveld om te werken met de nieuwe talenten van onze superdiverse samenleving. Door de podia te diversifiëren en talenten van diverse origine te ontwikkelen, legt kunstZ een nieuwe grondlaag voor de podiumkunsten en versterkt de sociale cohesie van de maatschappij waarin we leven en werken.

kunstZ ontwikkelde hiervoor een 3-delige werking: een deeltijdse theateropleiding (de kunstZacademie) een theaterwerkplaats voor individuele kunstenaars en trajectbegeleidingen op maat. kunstZ bereikt ondertussen meer dan 180 personen waaronder mensen met zeer diverse achtergronden: zowel jongeren met een migratieachtergrond die hier geboren zijn, als nieuwkomers en vluchtelingen. Evengoed kunstenaars – die hier als nieuwkomer arriveerden met een indrukwekkend cv - als jongeren met veel goesting en passie.

Invulling van de functie participatie

Ontwikkelen en participeren zijn voor kunstZ onlosmakelijk met elkaar verbonden. kunstZ onderbouwt haar participatieve werking door samenwerking met sociale partners die zorgen voor instroom van deelnemers. Het aantal deelnemers en hun specifieke kwaliteiten bepalen de gehanteerde methodiek en de inhoud van de projecten. kunstZ ontwikkelt methodieken om divers talent te ondersteunen en hun inhouden te laten resulteren in een eigen podiumtaal. Elk project bestaat uit verschillende trajecten die telkens worden afgerond en samengebracht in een artistiek evenement. Via verschillende theaterdisciplines (beweging, dans, installatie, muziek, docu, audiovisuele,) en via hun kruisbestuiving wordt gezocht naar een krachtige, heldere, 'gekleurde' theatertaal. De keuze van disciplines wordt bepaald door de talenten en ontwikkelingsmogelijkheden van de groep.

Voor eigen projecten wordt een artistiek team samengesteld met professionelen uit het veld die hun expertise inzetten om deelnemers te coachen. Zij werken binnen het concept dat de verantwoordelijke kunstenaar ontwikkelt met de deelnemers. Binnen de kunstZacademie wordt continu de mogelijkheid geboden tot snel instromen. Dit levert nieuwe deelnemers die nadien kunnen meedraaien in andere initiatieven van kunstZ. Alles is gericht op het beheersen van de acteerinstrumenten en het ontwikkelen van de podiumprésence. Docenten spel, stem, dans, beweging, zang worden freelance ingezet voor een in tijd afgebakend lessenpakket. Het werkproces wordt de laatste 4 maanden intensiever. Professionelen uit het kunstenveld werken op basis van inhouden en verbeelding van de deelnemers aan een creatie die uitmondt in een toonmoment.

De individuele kunstenaars die aan de slag zijn in de theaterwerkplaats werken samen met een coach die mee zoekt naar de beste manier om een eigen inhoud en verhaal te vertalen naar een breed en divers publiek. De coaches worden ingezet om te versterken. Vertrekkende vanuit een basisrespect voor inhouden die mensen aanbrengen worden er op scene verhalen gebracht die de kunsten mee verbreden, er wordt met inhouden gewerkt die tot nog toe onvoldoende gehoord worden.